

TELEVİZYON HABER-TARTIŞMA PROGRAMLARI VE GERİBİLDİRİMİN KATILIMCILAR TARAFINDAN UYGULANMA BİÇİMLERİ

E. Nezh Orhon*

Özet: Televizyon haber-tartışma programları özellikle son birkaç yıldır çok daha yoğun bir şekilde televizyonlarda yer almaya başlamıştır. İzleyicilerin çeşitli yollardan habere, farklı biçimleriyle ele alınan habere ve özel konuların işlenişine olan ilgisinin artması adı geçen program türlerini daha incelenmeye değer hale getirmektedir. Programların incelenmesinde amaç haber-tartışma-programlarında katılımcılar ve sunucu-yönetenlerin geri bildirim etkili bir araç olarak etkileşime sokabilmesidir. İncelenen farklı haber-tartışma programlarına bağlı olarak geribildirim kullanılma biçimlerine ilişkin öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Haber-tartışma, geribildirim, televizyon programı.

TELEVISION NEWS-DISCUSSION PROGRAMS AND APPLYING TECHNIQUES OF FEEDBACK IN TERMS OF PARTICIPANTS

Abstract: News-discussion programs, in last couple of years, started to take place in television with a growing pace. Viewers' increasing demand for news from different alternative ways, the way these programs portray subjects make these type of programs unique for research. The purpose of this research is to identify methods of using feedback as a part of effective element in these programs. As a result of analyzed programs, selected points stated and developed as means of opportunities for these programs behalf of participants and program presenters.

Keywords: News-discussion, feedback, television program.

* Yard. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi.

TELEVİZYON HABER-TARTIŞMA PROGRAMLARI VE GERİBİLDİRİMİN KATILIMCILAR TARAFINDAN UYGULANMA BİÇİMLERİ

Televizyonlarda haberlere karşı ilginin artması, haberlerin, özellikle gelişen teknolojinin de olanaklarıyla daha fazla olayı ekranlarda izleyicinin karşısına getirmesi, haberlere ayrılan sürelerin son dönemde daha da ağırlık kazanması ve benzeri çeşitli gelişmeler izleyici ile haber programları arasında çok daha sık karşılaşılan bir etkileşimi de beraberinde getirmiştir. Televizyonlarda yer alan belirli haber bültenlerinin yanında, gündemde yer tutan konuların ele alınarak tartışıldığı haber programlarının da sayılarında ve çeşitlerinde artış görülmektedir. Özel televizyonları yayına başlaması ve sayılarının artması izleyicilerin kimi zaman 'gülünç', kimi zaman 'ciddi' olarak tanımladıkları haber-tartışma programlarının da özellikle son yıllarda değerlendirilmeye başlamasına neden olmaktadır. Belirtilen programlarda yer verilen konuların yanında katılımcıların programlardaki davranışları, programda söz alış-katılış biçimleri; hatta, kimi sözlü ve fiziksel karşı çıkışları dikkati çekmektedir. Programlara katılanların söz almak için verdikleri çaba, tepkileri, diğer konuşmacılara karşı takındıkları tavırlar çoğu zaman programda ele alınan içeriğinin önüne geçebilmektedir.

Haber-tartışma programlarında tartışılan konuların önüne geçen katılımcı davranış ve tepki biçimlerinin aslında çoğu zaman iletişimin ilerleyişindeki geri bildirim sağlamadaki (geri bildirim verme ve alma) en temel kuralları yok saymaktan ve bunları programın temelini oluşturan tartışmaya taşıyamamaktan kaynaklanmaktadır. Belirtilen sorun sadece katılımcılar açısından görülmemelidir. Haber-tartışma programlarını yöneten-sunan kişilerin programın öncesinde veya içersinde katılımcılara ne tür geri bildirim kurallarına uymaları gerektiğini hatırlatmanın bir sorumluluk olduğunu görmeleri gerekir. İzleyici açısından ise, geribildirim konuşmacının konuşmasını, izleyicinin gereksinimlerine ve tepkilerine uygun hale getirmesini de mümkün hale getirmektedir (Fiske, 1996: 40).

Televizyonlarda yer alan haber-tartışma programlarının tarama yöntemine göre (Ateş Hattı-STAR, Siyaset Meydanı-ATV) değerlendirilmesi (programlarda yer alanlar arası iletişimin ilerleyiş ve geribildirim alış-veriş sıralarının incelenmesi) sonucunda geri bildirim programı katılanlar tarafından uygulanma biçimi iki ana başlıkta toplanabilir: Geribildirim verilmesi ve geribildirim alınması.

Geribildirim haber-tartışma programına katılanlar tarafından tartışmalar sırasında alınıp verilmesi sıralandığında temelde çok basit, önemsiz sayılabilecek konuların göz ardı edildiği dikkati çekecektir. Çok katılımcılı programlar açısından uygulanması zor görülebilecek kimi noktalar aslında düzenli, akıcı ve anlaşılır olması beklenen bir haber-tartışma programının da temellerini oluşturmaktadır. Sonu gelmeyen, kavgalarla son bulan televizyon haber-tartışma programları hatırlandığında, Wilbur Schramm'ın da mesajın hedef kitlenin dikkatini çekebileceği şekilde oluşturularak sunulması gerektiğine yönelik düşüncesiyle örtüşen aşağıda sıralanan noktaların katılımcılar tarafından uygulandığı taktirde

düzenli program ilerleyişi adına çözüm olabileceği de görülecektir (Schramm, 1996: 117). Unutmamak gerekir ki katılımcılar kitleyi temsil etmektedir ve Asa Berger'e göre kitle toplumdaki farklı gruplara ve kesimlere yer vermektedir (Berger, 1995). Kitle üyeleri birbirinden bağımsız yer almaktadır. Kitlede her mesaj ve fikir ayrı ele alınmalıdır.

1. Haber-tartışma programlarında katılımcılarla geribildirim verilmesi:

*Haber-tartışma programlarında özellikle tartışılan konunun anlaşılabilmesi, görüşlerin düzenli dolaşabilmesinin geribildirim her seferinde birçok kişiye değil, bir kişiye verilmesiyle işleyebileceğini hatırlamak gerekir. Doğrudan 'haksızsınız, yanlış düşünüyorsunuz' gibi ifadelerin yerine geri bildirim verileceği kişiye bakarak, kendisine ismiyle hitap ederek düşüncelerinin aktarılması doğru olacaktır.

*Geribildirim belirli düşünceye veya duruma bağlı olması gerektiği unutulmamalıdır. 'Bunu anlamamız mümkün değil, bir kere daha yanlış düşünüyorsunuz' gibi ifadelerin yerine genellemelerin önüne geçmek için üzerinde durmak istediğiniz durumu, olayı veya düşünceyi vurgulayınız. 'Konuşmanızın şu bölümünü anlamadım...' gibi belirli ifadeler kullanılmalıdır.

*Geribildirim programda yer alan konular ve görüşler üzerinde olması gerektiğini unutmamak gerekir. Programda özellikle sunan-yöneten kişi yer alan görüşlere ilişkin geribildirimleri konunun geçtiği zaman sürecinde, sunulan görüşün hemen sonrasında aramalıdır. 'Programın şu bölümünde geçen...' gibi ifadeler neden olmamalıdır. Olabildiğince konuşulan konunun olduğu anda tüm geri bildirimleri görüşlere göre toplamak hedeflenmelidir. Böylece haber-tartışma programına katılanların ve izleyenlerin tümü konunun bütününe hakim olabilecek, konuda bölünmeler yaşamayacaklardır.

*Geribildirim özellikle görüşe yönelik olduğunu; kişinin kendisine yöneltilmediği bilinmelidir. 'Çok ukala bir kişisiniz...' gibi kişiyi hedef alan ifadelerin yerine özellikle neden o şekilde düşündüğünüzü ifade eden 'şu noktayı savunmanızı beklerdim...' gibi ifadelerin kullanılması doğru olacaktır.

*Geribildirim katılımcılara katkı sağladığı hatırlanmalıdır. 'Bu gördüğüm en hatalı görüş ve davranıştı...' veya '..bunu anlayabileceğinizi sanmıyorum' gibi olumsuz ifadelerin yerine olumlu içeriğe sahip yapıları tercih etmek doğru olacaktır 'Bu konuyu bir kere daha düşünmeye...' veya 'Bu konuya bir de şu noktalar dan bakmaya ne dersiniz...' gibi olumlu yapıları tercih etmek yapıcı olacaktır.

*Geribildirim özellikle haber-tartışma programlarında alternatifler sunmaya yönelik kullanılabilmesini görmek gerekir. Yer alan görüşlere karşı iletilen geri bildirimlerde nelerin daha iyi olabileceğine ilişkin fikirlere çekinmeden yer vermek yararlı olabilecektir. 'Yararlı gördüğüm bir başka nokta ise...' veya 'anlattığın

konuda şunu da düşünmüş müydün... gibi ifadeler geribildirimde bulunulan kişi tarafında katkı sağlayıcı olarak görülebilecektir.

*Geribildirim bir başka önemli noktası ise anlatılan, tartışılan konuların işitilip, anlaşılıp anlaşılmadığını tespit etmeye yaramasıdır. 'söylediğimi anlıyor musunuz, işte çok açık...' gibi ifadelerin yerine anladığınız şeylerin aynı olup olmadığına yönelik '...bu noktada belirttiğim şeyi anlıyor musunuz...' gibi ifadeleri tercih etmek anlamada emin olmayı sağlayacaktır.

*Programlara katılan kişilerin görüşlerini aktardığı temelinden hareketle, katılımcı tarafından iletilen geribildirim yine aynı kişiye ait olduğunu, o kişiden gelen özel bir geribildirim olduğunu bilmek gerektir. 'Biz böyle düşünüyoruz...' veya 'herkesin görüşü bu...' gibi ifadelerin yerine her katılımcının kendi adına görüşünü iletmesi, diğer katılımcıların ve izleyicilerin de kendi görüşlerini kendi adlarına iletebileceğini hatırlaması önemlidir. Katılımcının geribildirimini özünü 'bizim görüşümüz....' gibi genel yaklaşımları yerine 'ben şu şekilde düşünüyorum...' veya 'Benim görüşüm...' gibi ifadelerle kurulmalıdır.

*Geribildirim olumsuz, yıkıcı olmaktan çok özellikle olumlu yanlarla başlanarak kurulması, beğenilen noktaların işaret edilmesiyle aktarılması esas olmalıdır. Televizyon haber-tartışma programlarında tartışılan konuların bir sonuca ulaşması bakımından bu yaklaşım oldukça önemlidir. Geribildirim özellikle olumlu başlaması tartışılan konunun yapıcı ve sonuca varıcı bir yolda olmasına olanak verecektir. Geribildirim iletildiği kişinin dinlemesi, kazanılması açısından da, aktarılanların dikkatle dinlenmesi açısından da çok önemlidir.

2. Haber-tartışma programlarında katılımcıların geribildirim alınışı:

*Katılımcıların görüşlerine ilişkin olarak kendilerine verilecek geribildirim güçlü bir öğrenme yöntemi olarak görebilmeleri önemlidir. Geribildirim katılımcılara programda yer alan diğer katılımcılar, sunucu-yöneten, telefonla veya diğer araçlarla programa bağlananlar ile verilebilir. Geribildirim verildiği kişinin programa katılanların da belli deneyim ve görüşlere sahip olduğunu göz önünde tutması doğru olacaktır. Aktarılan öneri ve eleştiriler yine çeşitli deneyimleri sonucudur. Geribildirim kişisel olduğunu unutmamak, geribildirim görüşler ve davranışlara yönelik olduğunu akılda tutmak gerekir. Geribildirimle aktarılanlarla 'ne öğrenebilirim' sorusunu sormak doğru olacaktır.

*Haber-tartışma programlarında her bir katılımcının görüşlerini aktarmasının yanında kendisine yönelik geribildirimlere açık olması ve geribildirimleri etkin şekilde beklemesi özellikle düşünsel anlamda bireysel gelişimin araçlarından biri olarak görülmelidir.

*Geribildirim anlaşılması gereklidir. Katılımcıya ulaştırılan geribildirimdeki ana noktanın ne olduğunun anlaşılıp anlaşılmadığının kontrol edilmesi gerekir. Geribildirim yapıldığı katılımcı kendisine nelerin aktarılmaya çalışıldığını

kavramanın yanında, vurgulamaların neler olduğunu örneklerle karşı taraftan bekleyebilir.

*Katılımcılar arasında yer bulan geribildirim kabul edilme mecburiyetinin olmadığı da göz önüne alınmalıdır. Herhangi bir katılımcıya yöneltilen geribildirim kabul görme zorunluluğu taşımamaktadır. Geribildirim kişisel olduğu için geribildirimde bulunan katılımcıdan birşeyler taşımaktadır. Bu yüzden de her zaman doğru ve geçerli olduğu düşünülmebilir. Bu yüzden de aktarılan görüşlere katılma zorunluluğu yoktur.

Geribildirim programda yer alanlar bakımında alınmasında ve verilmesinde mesajın içeriğine bağlı sınırlamalar, tercih edilen iletişim yönteminin grup içerisinde kabul edilebilirliği, iletişimde fikirleri (mesajları) gönderenlerin ve alanların kişisel olarak birbirlerine takındıkları tutumlar ve genel ortam havası-baskısının önemli etkenler olabileceğini aklımızda tutmamızda fayda vardır (McQuail ve Windahl, 1993).

Yukarıda yer alan geribildirim aktarılışına ve alınışına ilişkin noktalar iletişim sürecinin en temel noktalarından hareket etmektedir. Özellikle Türkiye’de ‘Siyaset Meydanı’, ‘Ateş Hattı’ ve benzeri haber-tartışma programlarında program katılımcılarının görüş alıp vermede, geribildirimde bulunmada kimi anlarda özenli davranmadığı, tartışılan konuların sonuca ulaşmaktan, anlaşılır olmaktan uzaklaştığı görülmektedir.

Televizyonda yer alan haber-tartışma programlarının değerlendirilmesi sonucuna bağlı olarak sıralanan ve iletişim sürecindeki geribildirim aşaması ile ilişkilendirilen noktalar, programların akışı ve izleyenin algılayabilmesi açısından da yararlı olacaktır. İzleyicinin izlediklerinden faydalanmasının yanında öncelikle katılımcıların katıldıkları programdan elde edecekleri doğru iletişime yönelik faydalar yukarıda değinilen maddelerde işaret edilmeye çalışılmıştır. Tespit edilmiş sonuç önerilerinin programlardaki tartışmaları yönlendiren sunucu-yöneten tarafından öncelikle algılanması ve beraberinde katılımcılara aktarması televizyon haber-tartışma programlarının da yerleşik biçimine ve işleyişine de katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

- Berger, A.A. (1995). **Essential of Mass Communication Theory**. London: Sage.
- Fiske, J. (1996). **İletişim Çalışmalarına Giriş**. (Çev.: S. İrvan). Ankara: Bilim Sanat Yayınları.
- McQuail, D. ve Windahl, S. (1993). **İletişim Modelleri**. (Çev.: Mehmet Küçük Kurt). Ankara: İmaj Yayınları.

Schramm, W. (1985). **'Haberleşme Nasıl İşler', Kitle Haberleşmesi Teorilerine Giriş.** (Der.: Ü. Oskay) Ankara: Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınları.